

Posudek bakalářské práce Ing. Miroslav Německý: Vznik tolerančních církví

Předložená bakalářská práce svým rozsahem (69 stran) přesahuje požadavky kladené na tento typ práce. Autor si za cíl práce stanovil "zamyšlení se nad duchovními kořeny českobratrské církve evangelické" (s. 4). Omezil se na předtoleranční a toleranční období (tj. do roku 1861). Podrobnější analýzu věnoval faktu, "proč při formování tolerančních evangelických církví dávali členové utvářených sborů jednoznačně přednost reformovanému vyznání před luterským, ačkoliv objektivní podmínky mluvily spíše pro opačné preference" (s. 4). Autor téma zpracoval na základě dostupné sekundární literatury. Kromě celkových přehledů pracoval ve dvou případech s dějinami sborů (Libice nad Cidlinou a Křížlice). Práce je přehledně členěna a závěry jsou formulovány srozumitelně (s. 65-67).

Domnívám se, že autor pojal výklad příliš zešíroka. Zvláště kapitoly o pobělohorském protireformačním úsilí (2. kap.) a tolerančním patentu (4. kap.) s ústředním tématem práce příliš nesouvisí. Bohužel dodnes nemáme k dispozici přehledný a uspokojivý obraz protireformace, přestože někteří badatelé již na počátku 90. let upozorňovali na potřebu nového zpracování tématu (např. Josef Hanzal, Jiří Mikulec). Také práce komise pro duchovní dějiny 16. - 18. století při ERC zatím nepřinesla viditelné výsledky. Místo toho jsou k dispozici nekvalitní práce Jiřího Bílého a Jana Fialy, jichž se autor přidržuje. Také okolnosti vydání tolerančního patentu jsou dostatečně známé, proto by podle mne stačilo je uvést jen ve stručnosti. Naopak bych považoval za vhodnější věnovat pozornost diskusi o charakteru ČCE po roce 1918 (např. v dílech teologa J. L. Hromdky nebo historika R. Říčana). Zajímavé by bylo také sledovat vhodně vybrané sbory a jejich konfesní charakter.

V takto zpracované práci se nemohu ubránit dojmu, že se jedná spíše o vyprávění tradičního příběhu tak, jak byl zafixován ve starší literatuře, než o pokus o historickou reflexi, která by se nad tématem zamýšlela novým způsobem. Přitom otázka charakteru ČCE má i dnes svoji aktualitu, nejenom v kontextu ekumenického hnutí, ale i v souvislosti s diskusemi nad liturgickými snahami v rámci některých sborů. Toleranční období mimo jiné ukazuje, jak pro řadu věřících v evangelické církvi byly liturgické zvyklosti a negativní vymezení vůči římskokatolické církvi důležitější než pozitivní přihlášení se k jedné z povolených konfesí.

Po formální stránce bych autorovi vytkl především nedůslednost v odkazech na literaturu, které jsou důležité zvláště v práci historického charakteru, kde je potřeba jasně uvedených pramenů pro posouzení správnosti uvedených informací. Např. na s. 36 autor uvádí informace o vzdělání kazatelů a. v. a není zřejmé, odkud tyto informace čerpal. Z údajů u Čestmíra Rychetského (Kazatelé a sbory české národnosti a. v. a h. v., 1983) jsem došel k jiným číslům (32 kazatelů studovalo v Bratislavě, 10 ve Wittenbergu, po 8 v Jeně a Šoproni atd.). Také v několika dalších případech nekorespondují údaje uvedené v práci s citovaným místem v literatuře.

Z citátů a poznámek, které jsem kontroloval, jsou chybné údaje např.

-na s. 36 nepřesná pozn. č. 63: zřejmě měla být citována s. 26 Památníku nikoliv s. 40;

-na s. 42 špatná pozn. č. 73: v Hromádkovi na uvedeném místě toto není;

-na s. 54: citáty k pozn. 94 nejsou uvedeny správně (resp. ten první ano, ten druhý je ze stejného díla, ale ze s. 18);

-na s. 59 v pozn. 109 jsou špatně uvedené bibliografické údaje, neboť je třeba citovat konkrétní příspěvek ze sborníku (tj. Brož, Luděk: Od tolerance k dnešku. In: kol.: Od reformace k zítřku. Praha, Kalich 1956, s. 133-134.);

-v seznamu literatury na s. 68 odkazují položky č. 4 a 22 ke stejné knize;

-spíše drobností je skutečnost, že citát z Hromádky, uvedený na s. 4, pozn. č. 2, se týká církve v letech 1849-1861 nikoliv ČCE ve 30. letech, jak by se z kontextu v práci mohlo zdát.

Z dalších drobných chyb:

-na s. 41 a 42: dva různé názvy díla "Mléko čisté pravdy Boží" (správný název), na s. 42 špatný "Mléko Boží pravdy čisté";

-na s. 42: Agenda Végha byla vydána v roce 1783 nikoliv 1785;

-na s. 53 by bylo vhodnější mluvit o reformním katolicismu či katolickém reformismu nikoliv o katolickém modernismu, kterým se označuje období na přelomu 19. a 20. století.

Za omyl je třeba považovat konstatování, že tzv. protestantský patent z roku 1861 "umožnil zakládat i jiné evangelické denominace" (s. 63). Jelikož jsem se tématem v minulosti zabýval, dovoluji si pro autora uvést malý exkurs k této otázce: Teprve jeden z tzv. květnových zákonů, tzv. mezikonfesionální zákon z 25. května 1868, č. 49 ř. z., poprvé dovolil občanům po dovršení 14 let vystoupit z jedné uznané náboženské společnosti bez vstupu do druhé. V praxi tak bylo umožněno, aby věřící byli příslušníky neuznané církve nebo náboženské společnosti, přičemž stát na ně pohlížel jako na osoby bez vyznání. V právním systému rakouské části monarchie se rozlišovalo mezi postavením náboženské společnosti státem uznané a státem neuznané, avšak dlouho neexistovala zákonná úprava způsobu, jímž by dosud neuznaná náboženská společnost získala státní uznání. Dosavadní uznání proběhla na základě udělení privilegia panovníkem. Diskusi o tomto problému podnítila po roce 1870 otázka právního postavení starokatolíků. Tato situace byla vyřešena zákonem z 20. května 1874, č. 68 ř. z. o uznání náboženských společností. Na základě tohoto zákona dosáhla státního uznání církev starokatolická (1877) a ochranovská Jednota bratrská (1880). Další náboženské společnosti, působící na území českých zemí, státního uznání nedosáhly především proto, že o něj samy nežádaly, protože odmítaly státní dozor a zásahy vykonávané do činnosti státem uznaných církví. Příslušníci státem neuznaných náboženských společností byli z pohledu zákonů bezkonfesionální a pokud tyto společnosti nebyly výslovně prohlášeny za zakázané, byl jim povolen domácí výkon náboženství podle čl. 16 státního základního zákona z 21. prosince 1867, č. 142 ř. z. o všeobecných právech státních občanů. Především podle WIERER, Rudolf: Uznání a právní postavení náboženských společností podle zákona z 20. května 1874, č. 68 ř. z. Praha 1935.

Přes uvedené nedostatky považuji předloženou bakalářskou práci vyhovující požadavkům na tento typ práce a *souhlasím s jejím připuštěním k obhajobě*. Navrhované hodnocení: **C - dobře**.

Vypracoval: Martin Vaňáč, únor 2007